

פחד דוד

פרשת
ויגש
ה' טבת
תשע"ה
747

י"ל ע"י מוסדות "אורות חיים ומשה" ישראל

בנשיאות בנש"ק מורנו ורבנו הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

בן הצדיק המלוו"ן רבי משה אהרן פינטו זצ"ל ונכד הצדיק הקדוש המלוו"ן רבי חיים פינטו זיע"א

שיחה שבועית לפרשת השבוע מאת מו"ר הגה"צ רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

משכיל לדוד

קנייני התורה - הגבורה האמיתית

ועולה תמיהה עצומה, כיצד חשב יוסף לנהוג בעורמה עם פרעה בזה ששלח לפניו את החלשים מביניהם, הרי פרעה ידע והכיר בכוחם הרב של אחי יוסף וגבורתם התפרסמה בכל העולם כולו, שהרי שמעון ולוי יצאו למלחמה כנגד אנשי שכם שטימאו את אחותם דינה וחיתתם נפלה על כל עמי הארץ. כמו כן מובא בספר "אגדות ישראל" שבכל מקום אליו באו השבטים זכו הם לנצח את יושבי המקום ביד רמה ובזרוע נטויה, ואף ברדתם לארץ מצרים כמעט שהחריבו אותה בכדי להציל את בנימין אחיהם (תנחומא ויגש ה), ואם כן צריך ביאור כיצד חשב יוסף להתחכם עם פרעה בכך ששלח לו את אחיו הלכאורה חלשים והורה להם לטעון שאין הם אנשי כוח וגבורה אלא אנשי מקנה.

ונראה לבאר אלו הקושיות ולומר שתכלית ביאתם של האחים למצרים לארץ שהיא זרה להם, הייתה לצורך הכשרת הגאולה וקבלת התורה, המזור והתרופה של הגלות זו התורה הקדושה שבכוחה להשיב את הצרות והייסורים מן הלב, והוא שאמר דוד המלך "לולי תורתך שעשועי אז אבדתי בעוניי" (תהילים קיט, צב), ומשמע שלולא התורה הקדושה שהפכה להיות בשבילי כשעשועי, כבר מזמן הייתי נאבד בעיניי הצרות. וכגון זה מצינו סיפורים רבים אודות גדולי ישראל שהתייסרו בייסורי גוף ונפש וכאשר רצו להשיב מעצמם את מכאובם היו ממחרים להשקיע ראשם בלימוד התורה וכך בא מזור לכאבם.

יעקב אבינו רצה לרכך את הקושי העצום הטמון בגלות מצרים ומשום הכי שלח את יהודה לפניו "להורות", וצויה גם על שאר בניו להקים בתי מדרש בארץ גושן על מנת להפיץ את קול התורה. ומסיבה זו נקראת ארץ גושן בשם זה - על שם שהתגוששו בתורה. ועל כוחה העצום של התורה ניתן לראות מבני שבט לוי שמשום היותם עמלים בתורה בבית המדרש נמנע מהם השעבוד (שמו"ר פ"ה, טז), שלא כשאר השבטים שלא היו עסוקים בדברי התורה ולפיכך הוטלה עליהם עבודת פרך.

יוסף אמר לאחיו שהמסר העיקרי שאותו הם צריכים להעביר לפרעה הוא - אנתנו אנשי מקנה, דהיינו, עסוקים בקנייני קניני התורה. אמנם אנו גיבורים ואנשי חיל, אך אין זה עיקר מלאכתנו ועיסוקנו, אלא התורה היא דיגלנו והיא זו העומדת בראש מעינינו. והדגישו האחים ואמרו לפרעה "אנשי מקנה היו עבדיך" משמע, לא רק עתה אנו עסוקים בקנייני קניני התורה, אלא היינו עסוקים בכך גם בעבר, בטרם ירדנו לעולם, שבזמן שנשמטנו הייתה מצויה במרום תחת כסא הכבוד למדנו תורה מפי הגבורה וכל הירידה שלנו לעולם הזה הייתה על דעת זה שנמשיך להגות בדברי התורה הקדושה ולקנות את קנייניה שללא עמלה של תורה אין קיום לעולם.

ובזה שיוסף שלח לפני פרעה את "מקצה אחיו" - מן הפחותים שבהם לגבורה, הוא הוכיח בזה לפרעה שלא הגבורה הפיזית היא עניינם אלא התורה הקדושה היא עיקרם, והוכחה לכך שהם אינם בעלי מראה שרירי וחסון. ולמעשה הגבורה האמיתית היא גבורת היצר - היכולת לכופ את היצר ולשלוט עליו כפי הנאמר (אבות ד, א) "איזהו גיבור הכובש את יצרו".

"והיה כי יקרא לכם פרעה ואמר מה מעשיכם ואמרתם אנשי מקנה היו עבדיך מנעורינו ועד עתה גם אנחנו גם אבותינו בעבור תשבו בארץ גשן כי תועבת מצרים כל רועה צאן" (בראשית מו, לג-לד)

יוסף הצדיק פונה אל אחיו ואומר להם שכעת, לאחר בואם למצרים בודאי שפרעה ישלח לקרוא להם לפניו על מנת לראותם ולהתרשם מכוחם, שהנה גלוי וידוע לפני פרעה כוחו וגבורתו של יוסף ולפיכך המליכו למלך על מצרים, ומפני רצונו לחזק את מלכותו לבטח יבקש לראות את אחי יוסף הנוספים - האם כוחם ככוח אחיהם יוסף. ולאחר שפרעה יבחין בכוחם הרב של האחים ודאי הוא שיבקש אותם לעצמו לצורך חיזוק וביסוס מלכותו.

יוסף הצדיק אינו מחכה להזמנתו של פרעה אלא בוחר להביא את אחיו לפניו מיוזמתו הוא, וזאת משום הידיעה שפרעה לא יפסיק את ההזמנות לקרוא אליו את אחי יוסף ולפיכך הקדימו יוסף והביא לפניו את אחיו כפי הנאמר (שם מו, א) "ויבא יוסף ויגד לפרעה ויאמר אבי ואחי וצאנם ובקדם וכל אשר להם באו מארץ כנען והנם בארץ גשן". וכן מצינו שיוסף מדרך את אחיו ומורה להם כיצד לנהוג ומה לומר לפני פרעה. מכיוון שיוסף ידע שפרעה יבקש את האחים לעצמו, משום הכי הוא מורה להם שכאשר ישאלו למעשיהם ולעיסוקם יאמרו שהם אנשי מקנה וחלילה להם להזכיר את העובדה שהם אנשים גיבורים וחכמים - אנשי חיל.

והנה להלן על הפסוק "ומקצה אחיו לקח חמשה אנשים ויציגם לפני פרעה", מבאר רש"י: "ומקצה אחיו - מן הפחותים שבהם לגבורה שאין נראים גיבורים שאם יראה אותם גיבורים יעשה אותם אנשי מלחמתו ואלה הם - ראובן שמעון לוי יששכר ובנימין".

וביאור הדברים שיוסף לקח אל פרעה את הקצה שבאחיו, דהיינו, את הנראים כחלשים שבהם וזאת כדי שפרעה לא יכיר בכוחם הרב של אחיו ויבקש להיות אנשי מלחמתו, שבמצב שכזה - תורה מה תהא עליה. וכבר מצינו שיעקב שלח לפניו את יהודה "להורות", דהיינו, לפתוח בתי מדרש בארץ גושן בכדי להפיץ את התורה הקדושה, ובמצב בו יתגייסו האחים למערכת מלחמתו של פרעה - מי ידאג למלחמתה של תורה?

ואמנם גם יוסף נתמנה להיות מושל על מצרים, אך זכה לשמירה והגנה מיוחדת בכך שלא שכח את בית אביו גם בתוך כל תועבת מצרים, ומן השמים סובבו הדבר שיוסף יתמנה למלך על מצרים וזאת כדי שמלכותו במצרים תסובב את רדת יעקב והאחים ולאחר מכן את שיעבוד מצרים, גאולת מצרים, עד למטרה הנכספת והיא - מתן תורה.

ובאשר למלכותו של יוסף על מצרים, הייתה זו הוראת שעה ליחיד וודאי הוא שאין זו דרך הטובה לרבים ותפקידם של האחים היה להקים בתי מדרשות ולהפיץ את תורת אביהם יעקב, תורה אשר עתידה לשמור על בני ישראל בגלות ולזכותם בגאולת מצרים. וכפי שמצאנו אצל מרדכי שכאשר הלך לעסוק בבית המלוכה לטובת כלל ישראל פרשו ממנו מקצת מהסנהדרין (מגילה טז, ב).

ירושלים תל אביב חיפה באר שבע

הדלקת נרות 16:07 | 16:21 | 16:10 | 16:25

מוצאי שבת 17:23 | 17:24 | 17:22 | 17:26

רבינו תם 18:00 | 17:56 | 17:56 | 18:01

הילולא דצדיקיא

- ה - רבי עמנואל ברודו מסלונקי
- ו - רבי ששון מרדכי שנדוך מח"ס "קול ששון"
- ז - רבי צבי, בן רבי ישראל בעש"ט
- ח - רבי מענוק עתוגי כהן מח"ס "יקר הערך"
- ט - רבי חזקיה הכהן רבין הרב הראשי לבוכארה
- י - רבי מסעוד בן מסעוד אשרף אב"ד תימן
- יא - רבי שלמה איגר מחבר גליון מהרש"א

המעוניין לקבל את העלון בדוא"ל ישלח הודעה: p@hpinto.org.il

במה מפטירין

הפטרת השבוע: "ויהי דבר ה' ואתה בן אדם". (יחזקאל ל"ז)

הקשר לפרשה: בהפטרה מסופר על מלכות יהודה ויוסף שלעתיד לבוא הם יתאחדו ככתוב: "ואתה בן אדם קח לך עץ אחד וכתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חברי ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף וגו', והיו לאחדים בידך". והוא מענין הפרשה, כשיהודה נלחם להצלת אחיו בנימין ולבסוף כל השבטים התאחדו עם יוסף הצדיק המושל בכל ארץ מצרים.

"ועשיתי אותם לגוי אחד בארץ בהרי ישראל ומלך אחד יהיה לכולם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחצו עוד לשתי ממלכות עוד ולא יטמאו עוד בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם". (יחזקאל לז, כב-כג)

רואים אנו מכאן את התוצאות של פילוג ופירוד בעם ישראל, בין שבת לשבת ובין אדם לחברו. הקדוש ברוך הוא הבטיח כי מיד שיתחברו יחד שבטי ישראל תחת דגל אחד ויהיו לאחדים, כי אז לא יטמאו עוד בגלולים ולא יהיו פושעים. משמע אפוא שכל החטאים והפשעים באים מחמת פירוד ופילוג, שבגלל זה ובגלל מעשיהם הפרידו את השכינה מאליהם. וכאשר יהיה איחוד מלמטה - יהיה גם איחוד למעלה, ואורייתא וישראל חד הוא, כולם מאורו של הקדוש ברוך הוא, והקדושה מאחדת את כל פירווי וניצוצות הקדושה המפוזרות. וכאשר יש קדושה, יש חיבור, וכשיש פירוד ופילוג אות היא שיש קדושה, וקיימת סכנה של הידרדרות עד לשיקוצים וגילולים. כאשר יש פירוד למטה בין טוב לטוב, אזי יש איחוד בין המקטרגים למעלה המדברים רע על ישראל, חלילה. וכאשר יש איחוד בין הטובים למטה, אזי הקדוש ברוך הוא מפריד בין המקטרגים למעלה וכוחם נחלש. ("קול צופיך")

"וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את ישראל בהיות מקדשי בתוכם לעולם". (יחזקאל לז, כח)

יש לפרש את הפסוק על פי דברי האלשיך הקדוש זיע"א, על הפסוק "ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם". בתוכו לא נאמר אלא בתוכם, בתוכו של כל אחד ואחד מבני ישראל. למדנו מכאן שהש"ת שוכן בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל ומקדש אותו על ידי כן. וזהו שאומר הכתוב "וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את ישראל" - הש"ת מקדש את עם ישראל, והראיה לכך היא "בהיות מקדשי בתוכם לעולם" - כפי שכתוב בתורה "ושכנתי בתוכם" ולא 'בתוכו'. ומכאן הראיה שהש"ת שוכן בתוך כל אחד ואחד מבני ישראל. ("תורת הפרשה")

שנת הארץ

כיסוי צמחים כדי להגן עליהם מקור, מחום, או מהרוח - הינו תולדת מלאכת הזורע. כמו כן הסרת הכיסוי מהצמחים כדי שיכנס אור או אויר המועיל לצמח, וכן הסרת אבק מהעלים נחשב לתולדת הזורע. פעולות אלו מותרות אם מטרתן להציל מנזק. שדה או עצים שכוסו בשלג בשנת השמיטה, ואם לא יסירו את השלג יהיה נזק לשדה או לעצים או לפירות, מותר לפנות את השלג. כמו כן, כשיש צורך למנוע נזק מהפירות מחמת השמש או הגשם, מותר לכסות אותם בנילון וכדומה כדי להגן עליהם. מותר לעטוף פירות שביעית הנמצאים על העץ כדי שהציפורים לא יאכלו אותם, אולם אסור לעטוף את הפירות כדי שיהיו גדולים יותר, ויש מתירים להוריד קוצים העלולים לפגוע באתרוג, וכן, מותר לגדור סביב עץ כדי שלא ינזק מהעוברים ושבבים.

ריסוס נגד מזיקים ומחלות, וכן מריחת חומר על עץ המבריח מזיקים - הינו תולדה של הזורע.

יש דעות בין הפוסקים אם מותר לרסס כדי להמית את התולעים, והמיקל יש לו על מי לסמוך ובלבד שיש חשש נזק משמעותי לצמחים.

מותר להניח בשדה או בגינה מלכות לעכברים או לשאר מזיקים, וכן מותר להעמיד דחליל בגינה כדי להבריח ציפורים, כיון שאין זו פעולה ממשית בעצם.

במסילה נעלה

שואת יהודי אירופה

כששמעתי את תשובותיו, התקשיתי להבין:

"אם מספרם של היהודים האסירים היה כה רב ביחס למספר הגרמנים ששמרו עליהם - למה הם לא ניסו למרוד בשומרים? הרי במספרם הרב היו יכולים בקלות לנצח את אויביהם, ובמיוחד כשידעו שהולכים הם להיהרג בחנק ובשריפה. למה הם לא ניסו להתקומם ולמרוד?"

המדריך שתק ולא ידע להשיב על שאלתי ההגיונית.

לפיכך קראתי בקול גדול:

"אין עצה ואין תבונה כנגד רצון ה'".

אין כל תשובה הגיונית ושכלית לשואה האיומה. וככל שנשאל יותר שאלות - כך תהיינה פחות תשובות. המצב הנורא אליו הגיע העם היהודי באותן שנות זעם והסתר פנים - בא לנו בגלל שחטאנו, עווינו והרשענו.

וכעת, ממרחק כה רב של שנים - כשעומדים אנו על האדמה הארורה שבה נעקדו אחינו בית ישראל על קידוש ה'; אין זאת אלא למען נדע כי ליהודי אין כל אפשרות לברוח ממצאות היותו יהודי. מי שנולד יהודי - סופו שימות יהודי. וכאשר בני העם היהודי שוכחים את המוצא שלהם וחפצים להידמות לגוים ולחיות כמותם - אזי הקדוש ברוך הוא נאלץ להכות בהם במקל חובלים ולהסתיר פניו מהם, עד שישובו אליו באמת ובתמים.

אך למרות היותנו בגלות המרה בגלל חטאינו הרבים - רבים ועצומים הם חסדיו של ה' יתברך שממשיך לשמור על עם ישראל בכל דור ובכל מצב בו הוא נמצא, עד לבוא הגאולה השלימה במהרה בימינו. אמן.

באחת השנים ביקרתי במחנה המוות "אשוויץ" שבפולין.

מחנה זה היה אחד ממחנות העבודה והכפייה שהגרמנים ימ"ש השתמשו בהם בזמן מלחמת העולם השנייה, להשמדת העם היהודי ר"ל, וגרמו בכך לשואת יהודי אירופה.

בראותי את מראות המחנה האיומים כמעט שנטרפה עלי דעתי.

התמונות הקשות שצולמו באותן שנים, מהן נראות פניהם הסובלות של העצורים הרוזים במחנה, ערימות הנעללים ושאר פריטי הלבוס של הנרצחים, אשר מעידים קבל עם ועולם על הפשעים החמורים שנעשו על ידי העם הגרמני בימי מלחמת העולם השנייה, וכן כל שאר הממצאים במחנה המתעדים את השואה האיומה - מי יוכל לראות את כל אלו ולהישאר אדיש?!

באותה עת היה במקום אדם שתפקידו היה להסביר למבקרים במחנה את אשר ארע באותם ימים נוראים.

פנית אליו ושאלתי אותו:

"כמה יהודים היו במחנה?"

"כאשר תנורי השריפה לא עבדו - היו במחנה לעיתים אף למעלה ממאה אלף יהודים בתוך הצריפים", השיב לי המדריך.

לפיכך המשכתי ושאלתי:

"וכמה שומרים גרמניים שמו עליהם?"

המדריך חשב, והשיב שהיו רק כמה מאות חיילים גרמניים אשר שמרו על אלפי האסירים היהודים.

נצור לשונך

תולה ארץ על בלימה

כמו שני עדים

אף אם המספר הוא אדם הנאמן על השומע כשני עדים, אסור לו להאמין לדבריו. ורק אם הוא מספר לו על אדם שחוטא בדברים המפורסמים לאיסור, שלדברי המספר מותר לספר עליו לשון הרע, והמספר נאמן עליו כשני עדים, רשאי להאמינו.

מן האוצר

מאוצרו של מו"ר הגה"צ
רבי דוד חנניה פינטו שליט"א

כוח האמת מול השקר

"ויקן יוסף את כל אדמת מצרים לפרעה כי מכרו מצרים איש שדהו כי חזק עליהם הרעב ותהי הארץ לפרעה. ואת העם העביר אותו לערים מקצה גבול מצרים ועד קצהו".
(בראשית מז, כ-כב)

בימי הרעב במצרים יוסף השליט מכר את התבואה למצריים תמורת הכל - זהב, כסף, צאן ובקר עד שלמצריים לא נשאר דבר ונותרו מחוסרי כל. ולכאורה מעשה זה אמור היה לעורר את זעם העם עד כדי התקוממות ומרידה, והיאך זה שהעם שתק ולא אמר מילה?!

ונראה מכך שבמצרים שרר פחד עמוק מפני יוסף, שהרי אם היו מעיזים אי אלו להתפרץ למחסני יוסף ולגנוב את התבואה, היא הייתה נרקבת מיד בידיהם ונותרה טרייה רק תחת שליטת יוסף. עובדה זו היא בכוחה להרתיע את העם מכל ניסיון של מרד.

יוסף קנה תמורת התבואה מכל הבא ליד, חוץ מאדמת הכהנים אותה קבלו הכהנים מידי פרעה, ופרעה אף היה זה שכלכל אותם בימי הרעב. לאור האמור מתעוררת פליאה גדולה מאד, הרי יוסף שלט במצרים שלטון יציב ללא עוררין, וכיצד אם כן הוא הותיר את כהני העבודה זרה על אדמתם ולא מכר להם תבואה תמורת הקרקעות עליהן הם ישובו, הרי יש פה הזדמנות נדירה לבער את העבודה זרה ממצרים, מדוע אם כן השאיר יוסף את אותם כהנים תחת מרותו של פרעה.

ונראה לומר שיוסף ידע שאם הוא יכריח את הכהנים למכור את אדמתם בניגוד לרצונם, הם יעשו זאת בעל כורחם, ובזמן של שובע הם יקימו את אותן ערי טומאה מחדש. יוסף מחפש פתרון יעיל לטווח ארוך ולכן משאיר את הכהנים בעריהם לבושים בבגדי הכהונה שלהם. הוא ידע שבמצב כזה המצרים יתבוננו על הכהנים שלהם מול קדשי ישראל, ממלכת כהנים וגוי קדוש - ויערכו השוואה. ובהכרח המצרים יבחינו שלכהנים שלהם אין שום יכולת להועיל וקצרה ידם מלהושיע בזמן הרעב, או אז יכירו כולם במלכות ה' בעולם, ומלאה הארץ דעה את ה'.

ארע פעם שנפגשתי עם אדם גדול בממשל, שהכל היו סוגדים לו ומחכים למוצא פיו. אותו אדם לא העיז להישיר מבטו אלי בטענה שהוא פוחד. כששאלתי אותו לפרש הדבר השיב לי שבמעמדו יש בכוחו לראות את ההבדל בין האמת לשקר, והוא יודע שהאמת מצויה אצלי ולכן הוא מפחד להתבונן בפני.

כמו כן פעם בנו של סבי הקדוש רבי חיים פינטו זיע"א נתן מכה לגוי שהיה בנו של ראש העיר. אותו ראש עיר בא בכעס רב לסבי, אך ברגע שראה את הוד פניו, סב על עקביו מבלי לומר מילה. רואים אנו אם כן מה כוחה של האמת מול השקר, עד שאפילו אדם פשוט יכול להבחין בכך ולהסיק מסקנות בהתאם.

חיים בפרשה

ממשנתו של הקדוש רבינו חיים בן עטר זיע"א

"אני יוסף אחיכם אשר מכתם אותי מצרימה". (מה. ד)

טעם שחזר לומר פעם ב' "אני יוסף", לצד שראה שלא ענוהו חשש לשני דברים:

האחד שפחדו ממנו ולא יכלו להשיב כבושת גנב כי ימצא.

והשני שלא האמינוהו שהוא יוסף.

לזה אמר כנגד צד היראה שאתם יראים ונבהלתם - לא תחושו לדבר, כי "אני יוסף אחיכם". פירוש מתנהג עמכם במידת האהוה וכאילו לא היה הדבר ההוא.

גם סמך לומר "אחיכם אשר מכתם", לומר שאפילו בזמן המכר לא כהתה עין האחוה ממנו.

וכנגד צד הצדקת הדבר שהוא יוסף, אמר להם דבר שבו יצדיקו בסימן מובהק כי הוא זה, באומרו "אשר

מכתם אותי מצרימה", ודבר זה לא ידעו אדם ואפילו נביא, אם לא שתאמר ודאי גמור כי הוא זה יוסף.

מן המעיין

"אל תרגזו בדרך". (מה. כד)

לפירושו של רש"י; אל תתעסקו בהלכה, הקשו המפרשים מדוע לא ציום כן יעקב כששלח את הבנים למצרים?

וכתבו על פי המבואר במסכת קידושין (דף ל) שלעולם ישליש אדם שנותיו; שליש במקרא שליש במשנה ושליש בתלמוד. והקשתה הגמרא וכי מי יודע כמה שנים יחיה? ותירצו בגמרא שהכוונה היא לשלש את הימים.

ואם כן כששלח יעקב את בניו הוא היה סבור שמת יוסף, וההבטחה שניתנה לו שלא ימותו בניו בחייו - נתבטלה, ואם כן הוא לא יוכל לצוות לבניו שלא יתעסקו בהלכה, דמוכרחים הם בכל יום להתעסק בהלכה שהרי הם לא ידעו כמה יחיו.

אכן בהתוודע יוסף לאחיו, שאז כבר הוברר שעדיין הבטחת ה' אמת שלא ימותו בניו בחייו, לכן אז ציוה אותם שלא יתעסקו בהלכה, שהרי יכולים הם אחר כך להתעסק בשעה שיגיעו לישוב ("פרדס יוסף").

"אעלה ואגידה לפרעה". (מו. כט)

וכי ארץ מצרים עומדת בהר שאמר "אעלה"?

פירושו רבותינו בעלי התוספות, שעד עכשיו כשהיה יוסף מדבר אל אביו לא נהג עצמו בטכסיסי מלכות, אלא ירד מהמרכבה שלו והיה מדבר עמו. ועכשיו, כשסיים יוסף להתגלות בפגישתו עם אביו, נטל ממנו רשות לעלות על מרכבתו וללכת לפרעה. ולכן אמר "אעלה ואגידה לפרעה".

"ויאמר יוסף אל העם הן קניתי אתכם היום ואת

אדמתכם לפרעה". (מז. כג)

ובאמת מה ראה יוסף על כך לשעבד את כל עם מצרים לפרעה, עד כדי כך שאף יהיו עבדים לפרעה?

ביאור נאה לכך מובא בספר "משאת המלך" על פי דברי הגמרא (סנהדרין צא). שבאו המצרים להתדיין עם ישראל שלקחו את ממונם בצאתם ממצרים, והשיבו להם שישלמו תחילה לישראל כל שכר העבודה שעבדו בהן בפרך, ולכן בדין מגיע להם ממון של מצרים כתשלום עבור עבודתם. ולכאורה קשה הלא נטילת ממון מצרים היתה מהעם, ואילו שכר העבודה הרי הגיע להם מפרעה, ואם כן מה תשובה היא זו לחייב את העם המצרי בחיובי פרעה?!

אכן זו היתה חכמתו של יוסף שהקנה את כל העם לפרעה, ועל ידי כך נמצא שהממון שנטלו מעם מצרים הרי זהממונו של פרעה, על פי הדין שימה שקנה עבד - קנה רבו, ויפה נטלו ישראל את ממונם של המצרים.

מסילות לאמונה

פרקים במסילות ישרים וארחות צדיקים

אך לצערנו, אין כך פני הדברים, ואי ההקפדה על כבוד הזולת הפכה למעשים שבכל יום ולהיתר גמור, בבחינת "כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה, נעשית לו כהיתר" (קידושין כ.). ופעמים שאדם רומס את כבוד חברו מפני שלדעתו הוא מקיים מצווה ועושה נחת רוח לבוראו. על כיוון חשיבה זה יוכיח הסיפור הבא:

ערב שבת קודש. בית הכנסת מתמלא מפה לפה במתפללים, אנשים שזה עתה פרקו מעליהם את עול ששת ימי המעשה ועטו עליהם את קדושת השבת. אחרוני המתפללים נכנסים אף הם להיכל התפילה. שליח הציבור כבר החל את תפילת קבלת שבת, ולפתע - זעקות רמות: 'מוקצה... מוקצה. מוקצה! קול הזעקה והמחאה הולך וגובר הציבור פוסק מתפילתו ומביט אל עבר המקום ממנו בקעו הקולות. והנה צדה עיני, יהודי הזועק על רעהו 'מוקצה! בידו של הלה מונח דבר מה, שלדעת חברו הוא מוקצה. ושבתי קודש כבר באה, והלה מוחה בכל כוחו נגד מחזיק המוקצה, עד שאותו אדם עוזב את היכל התפילה בוש ונכלם ופונה לאכסדרה, על מנת להניח את החפץ בפינה משתמרת. רק לאחר שעזב הלה את היכל בית הכנסת נרגעו הרוחות, ותפילת השבת נמשכה כדרכה.

שוב מצאתי את עצמי במבוכה גדולה. איני מבין מה יותר חמור: איסור המוקצה בשעת דמדומים זו, כאשר השמש עדיין לא שקעה - זמן שהוא ספק שבת - או איסור הלבנת פנים ברבים שנעשה בוודאי? מי מנע מאותו מוכיח בשער לומר את דברו בצנעה? מה חשב אותו זועק כאשר ביזה את רעהו? ומדוע נשכח ממנו מאמר חז"ל (בבא מציעא נט.): "המלכין פני חברו ברבים, אין לו חלק לעולם הבא".

אז אולי בעקבות הקריאה וההתבוננות בנושא - נמנע את הלבנת הפנים הבאה, ונזכה לקיים בהידור את המצוות שבין אדם לחבירו, לפחות, כמו המצוות שבין אדם למקום.

המה כאבן. וזה שבא אבא שאול להוסיף, אף שמהראוי להיות לו סוכה נאה, אבל זה לא הכל! העיקר: "מה הוא רחום וחנון" וכו'.

המחבר נוגע ברעיון עמוק זה בנקודה מאוד מציאותית ואקטואלית:

הנה בתהילים (כב. ז) נאמר: "ואנכי תולעת ולא איש". וביאור הדברים כי בין שונאיו של דוד המלך ע"ה, היו רבים המדקדקים מאד במצוות שבין אדם למקום, ובטרם לקחו אוכל לפיהם, בדקו אם רימה לא היתהבו. אולם במצוות שבין אדם לחברו הם זלזלו גם זלזלו, ולא חדלו מלרדוף לדוד ולמרר את חייו. וקרא אליהם דוד: "גם אנכי תולעת ולא איש", ומתולעים הלא אתם נוהרים, חידלו אפוא גם ממני.

דברי ה"פרדס יוסף" נוקבים כל חדרי בטן. הרי בדוד המלך אנו עוסקים, ואף הוא מצא לנכון להתחנן ולבקש, שהיחס אליו יהיה לכל הפחות כאל תולעת, כאומרו בפסוק: "ואנכי תולעת ולא איש". הנה, דוד המלך הכיר וידע את רודפיו שהיו יראי שמים גדולים והקפידו ודקדקו על קיום המצוות, אך הורו לעצמם היתר (ויתכן שאף ראו זאת כמצוה) לרדוף את דוד ללא רחם. וממעמקי לבו בקעה הזעקה והבקשה, שיקפידו על כבודו כפרט ועל מצוות שבין אדם לחברו ככלל, כפי שמקפידים על חשש - ולו הרחוק ביותר - של אכילת תולעים.

בספר החשוב "מאיש לרעהו", מציין המחבר הרב יצחק שקופ שליט"א, שלכאורה היה מקום לחשוב, שהתנהגות בלתי ראויה זו במצוות שבין אדם לחברו, מצויה רק בדברים שאנו יודעים עליהם זמן רב מראש, ומתכוננים לקראתם מבעוד מועד, ומשום שהיו לנו הזמן והאפשרות להצדיק את עצמנו. לעומת זאת, בדברים ספונטניים, שעלינו לתת להם מענה מידי, ללא הכנה וחשיבה מוקדמת, נוכל עדיין לראות את הרגישות המצויה אצל כל ירא שמים הנוזהר בדקדוקי המצוות, וכמובן, שלא יכניס עצמו לשום ספק עבירה.

במדור זה ציטטנו בשבוע שחלף את דבריו הנפלאים של מרן הגראי"ל שטיינמן שליט"א על כך שבמשך שהותם של ישראל במצריים הם שקעו במ"ט שערי הטומאה. שערי טומאה אלו - אינם אלא המידות הרעות, שעם ישראל היו שקועים בתוך מ"ט שערי מידות הרעות, שאותם למדו מאנשי מצרים שלא היו אנשים צדיקים וישרים אלא מכשפים ושאר דברים הרעים.

הרב שטיינמן כזכור עורר בדבריו שכל אחד מאיתנו צריך לראות עד כמה להיזהר בבין אדם לחבירו - שלא לפגוע בכבוד חבירו, שאם פוגעים בכבוד חבירו הרי אחר כך עלולים להגיע לפגיעה בחיי חבירו. לכן צריך כל אחד ללמוד מזה להזהר בכבוד חבירו ולא לעשות דברים שהם נגד בין אדם לחבירו.

וכפרפרת נאה להמשך דבריו, נוסף שבספר "פרדס יוסף" (שמות טו ב) מביא את דברי הגמרא במסכת שבת (קלג.): דתניא: "זה א-לי ואנוהו" - התנאה לפניו במצות, עשה לפניו סוכה נאה ולולב נאה ושופר נאה, ציצית נאה, ספר תורה נאה וכתוב בו לשמו בדיו נאה, בקולמוס נאה, בלבלר אומן וכורכו בשיראין נאין. אבא שאול אומר: "ואנוהו" - הוי דומה לו, מה הוא חנון ורחום, אף אתה היה חנון ורחום".

וראיתי בזה, שיש הרבה מדקדקים ולא יחוסו על מעות, לקנות אתרוג הדר וכדומה. אבל כשמגיעין למצות צדקה,

אנשי אמונה

אורחות חיים מתוך הספר "אנשי אמונה" לתולדות צדיקי משפחת פינטו זיע"א

על סף עיוורון היה שרוי אותו אדם מניו יורק, שהגיע לבקש ברכה ממו"ר שליט"א. הרופאים לא ידעו כיצד לעזור לו בבעיה הרפואית שפקדה אותו, ולכן הוא הגיע אל מו"ר שליט"א, כדי לקבל ממנו ברכה.

כשהלה נשאל אם הוא מניח תפילין? הוא השיב בשלילה; אינני מניח תפילין.

מו"ר שליט"א פנה אליו וביקש ממנו:

"תתחיל מהיום להניח תפילין, ואז זכותו של רבי חיים פינטו זיע"א תגן עליך ותתרפא לגמרי".

מאוחר יותר, סיפר הלה, כי אכן, מאותו יום בו החל להניח תפילין, החלה הראיה לשוב אליו, והוא התחיל לראות כל יום יותר ויותר טוב עד שראה כאחד האדם.

כשחזר אל הרופאים לבדיקות, לא יכלו הרופאים להבין כיצד קרה הדבר?

"איזה רופא ריפא אותך - שאלו אותו - שהרי לפי דרך הטבע היית צריך להשאר עיוור?"

התשובה שהשיב לרופאים הפתיעה אותם לא פחות:

"זכות התפילין שהרב פינטו פקד עלי להניחם, היא שריפאה אותי".